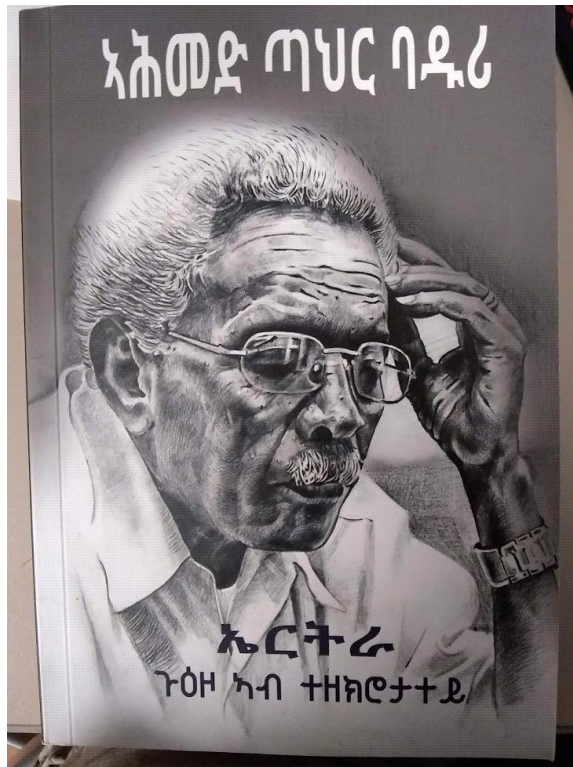

ጉዕዞ ኣብ ተዘክሮታተይ

ደራሲ : ኣሕመድ ጣህር ባዱሪ

ኣእምሮ ወድ ሰብ ናይ ምርሳዕ ጸጋ ወይ ህያብ እተዓደለ'ዩ። እዚ ፍሉይ ባህሪ ዚ ተፈጥሮአዊ ኮይኑ፡ ሓደ ካብ ምስጢራት ህላው'ዩ። ልክዕ'ዩ፡ ኣእምሮ፡ ሞት ምህላዎ ዘኪሩን ንዘልኣለም ካብ ህይወት ክስወር ምጻኑ ተረዲኡን ኣብ ቀጻሊ ፍርህን ጭንቀትን ከይኣቱ ዝከላኸለሉ ነገር እንተሎ፡ እዚ ናይ ምርሳዕ ባህሪ'ዩ። ስለ'ዚ ክርስዕ ዓቕሚ ካብ ሃለዎ፡ ንኸምሕርን ካብ ቂም፡ ሕነ ምፍዳይ፡ ጽልእን ቅርሕንትን ክርሕቅ'ውን ዓቕሚ ይህልዎ'ዩ።

ይኸንምበር፡ ምርሳዕ ናቱ ኣሉታዊ ሸነኻት ኣሎዎ። ወድ ሰብ፡ ከም ህይወታዊ ፍጡር፡ ንንጥፊታት ህይወቱ ዝምልከቱን ዝሕብሩን ጭብጥታት ከይተረስዑ ከለዉ መዘኻኸሪ ምስልታትን ጽሑፋትን ወይ ኣሰራትን እንተ ዘይገይሩሎም፡ ቀልጢፎም'ዮም ዝጠፍኡን ዝርስዑን። ነዚ ዝምልከት ሓደ ገጣማይ ከምዚ ይብል፡

ጽሑፍ ድሕሪ ጸሓፊኡ ንዘመናት ይነበር፡

ደራሲኡ ትሕቲ ባይታ ተደብዮ እንክሎ፡ ንዘልኣለም ይዝክር፡

ነዊሕ ዓመታት ምስ ሓለፈ፡ ፍጻመታት ምስ ተደራረቡ፡ ወድ ሰብ ብባህሪኡ ስለ ዝርስዕ፡ ናይ ምዝካር ዓቕሙ ይኣርግ። ብህይወቱ ኸሎ ቀልጡፉ ነቲ ዝዝክሮ ፍጻመታት ኣብ ጽሑፍ ወይ ብዝኾነ መልክዕ ኣሰር እንተ ገዲፉ ግና፡ እቲ ታሪኽ ንዘልኣለም ይነብር። እንተ ዘይኮነ ግን፡ እቲ ሰብ፡ ኣብዛ ዓለም ከም ዘይነበረን፡ ዘለኣለማዊ ልቦና (Wisdom) ናይ ፍምጣሩን ህላውኡን ዘይፍለጥ ልክዕ ከም ዝኾነ እንስሳዩ ዝሓልፍ።

እዚ ሓቅዚ፡ ኣብ ሜዳ ከለኹ ጀሚረ ንነዊሕ ግዜ ዩ ከተሓሳስበኒ ጸኒሑ።

ፍጻመታትን ሓቅታትን ኣብ ባይታ እዕዘብ ነይረ። ብዙሕ ሕሉፍን ህልውን ዝመጽእን ክፈልጥ ክኢለ። ሓሳባት ኣብ ኣእምሮይ እናተሓቕኑ ከም ሰብ መጠን ድቃስ ይኸልኣኒ ነይሩ። ኣብ ሜዳ፡ ምስ ብዙሓት ፍቱዋት ብጸተይን መጋደልተይን ተኸቲዐን ሓሳባት ተለዋዊጠን። ኩሎም ብጸተይ ንኸጽሕፍ የትባብዑኒ ነይሮም። ብዙሓት ካብቶም ብጸት፡ ዕማሞም ፈጺሞም ብጅግንነትን ክብርን ብመስዋእቲ ዝተፈለዩኒ ክኾኑ እንክለው፡ ካልኣት ድማ ክሳብ ሕጂ ብህይወት ኣለዉ። ዛንታ ናይዚ ጅግና ወለድዚ ከይርሳዕ ብቐጸሊ ንኣእምሮይ ክርብሾን ድቃስ ክኸልኣን ካብ መዓልቲ ናብ መዓልቲ ከሳጽየኒን ጸኒሑን ኣሎን።

ናጽነት ምስ ኮነ፡ “እንታይ ክገብር እኽእል?” ኢሊ ንነብሰይ ክሓታ ጀመርኩ። “ብዛዕባዚ ዝተሓላለኸን ነዊሕን ታሪኽ ባሕሪይ ገይረ ክገልጸ? ኣየናይ ኣገባብ ኣቀራርባ ክኸተል?” ብምባል ምስ ነብሰይ ብምክታዕ፡ እዚ ሕጂ ሓዘዮ ዘለኹ ኣገባብ ክኸተል መሪጸ። ምስ ትሕዝቶኡን ምስቲ ዝብሎን ዝረኣየንን ዝኸይድ፡ “ኤርትራ፡ ጉዕዞ ኣብ ተዘክሮታተይ” ዝብል ኣርእስቲ ድማ መሪጸ።

ክዛረብ ግደፉኒ ክብለኩም ኣፍቅዱለይ።

ከምቲ ዝበልኩዎ፡ እዚ ሓሳብዚ ካብ ነዊሕ እዋን ጀሚሩ ከሳጽንኒዮ ጸኒሑ። ከይጽሕፍ ብዙሕ እዋን ሓሳብ ኣደይበን ኣውራጃን ዮ። እዚ ድማ ብዘይ ውድዓዊ ምኽንያታት ኣይነበረን። ከም ልምዱ፡ እቶም ብጸተይ ተጋደልቲ፡ ብፍላይ እቶም ገዳይም፡ እቲ ግዜ ኣይኣኸለን ብዝብል ምኽንያት ብዛዕባቲ ባዕሎም ዝሰርሑዎ ታሪኽ ሰውራ፡ ተዘክሮታት ቃልሲ፡ ምስቲ ኹሉ ጥዑምን መሪርን ህይወት፡ ሓጎስን ሓዘንን፡ ዓወትን ፍሽለትን፡ ብዛዕባ ነፍስ ወከፎም ዝሓለፎ ተመኡሮ ብመንገዲ ተዘክሮታት ይኹን ወይ ሓበሬታታት ክጽሕፉ ወይ ክሓትሙ ተበግሶ ካብ ምውሳድ ክቕጠቡ ጸኒሑም። እዚ ክብል ከለኹ ግና፡ ውሑዳት ካብቶም ገዳይም ተጋደልቲ ተበግሶ ኣይወሰዱን ማለት ኣይኮነን፤ ዝወሰዱ ኣለዉ። ከምኡውን ካብቶም ሓድሽ ወለዶ፡ ማለት ካብቶም ኣብቲ ናይ መጀመርታ ኣገደስቲ መድረኻት ሰውራ ዘይነበሩን ሰውራ ኤርትራ እግሪ ምስ ተኸለ ተሰሊፎም ክሳብ ምዕዋት ብረታዊ ቃልሲ ኣበርክቶ ዝገበሩን ተጋደልቲ ዝተወሰደ ናይ ምጽሓፍ ተበግሶታት ኣሎ።

በዚ ኣጋጣሚ፡ ምስጋናይን ኣኸብሮተይን ነቶም ነዚ ተበግሶ ወሲዶም ብዙሕ ጠቓሚ ሓበሬታ ዝለገሱለይ ብጸት ብፍሉይነት ክጠቅስ። ንሳቶም ከኣ፡ ሰውእ ተጋዳላይ መሓመድ ስዒድ ናውድ፡ ብጻይ ኣልኣሚን መሓመድ ስዒድ፡ ብጻይ መምህር ኣለም ሰገድ ተሰፋይ፡ ሰውእ ተጋዳላይ ዑስማን ሳልሕ ሳብ፡ ብጻይ ዶክተር ተኸስተ ፍቓዱ፡ ብጻይ

ኢድሪስ ስዒድ አበዓረ፡ ተጋዳላይ ሰሎሞን ድራር፡ ሰው እ ተጋዳላይ ገብረእግዚአብሄር ጋይም፡ ሰው እ ተጋዳላይ ዑስማን ሳልሕ ደንደንን ካልአትን ይርከብዎም። ካልአት ውን ነዚ መንገዲ ክስዕቡ እምነ።

እቲ ናተይ ወለዶ ምእንቲ ከይጽሕፍ ዘቐርቦ መመኸነይታታት ቅቡል ድዩ ኣይኮነን ብዘየገድስ፡ ክሳብ ሕጂ ዕንቅፋት ኮይኑ ጸኒሑ ሎ። ምናልባት ትሕትናን ነብሰ ምምቕላልን ተራ ከይሃለዎ ኣይተርፍን እብል። ብርዒ ሒዘ መጽሓፍ ቅድሚ ምጅማረይ ንዓይ ውን ከምዚ ዓይነት ሓሳብ ኣብ ኣእምሮይ መጸኡዮ። ካብ ስክፍታ ድዩ ካልእ ምክንያት ኣይፈልጥን፤ እቲ ሓሳብ ንኣእምሮይ ተቈጻጸሩ “ኣይትጽሓፍ!” ዝብል ትእዛዝ ኣብ ውሽጠይ ክግንፍል ጀሚሩ። ምናልባት ብኣጋጣሚ ዝተጋህደለይ ይኸውን ወይ ምስቲ ዝደጋገም ዝነበረ ፍጻመታት ተኣሳሲሩ ዝመጸ ሓሳብ፡ ምስ ነብሰይ ብዙሕ ድሕሪ ምልዛብ ነቲ ብደሆ ክገጥሞ ወሰንኩ። “ድሕሪዚ ዕድመዚ ዝኾነ ይኹን እቲ ዋጋ፡ ክጽሕፍ ኣሎኒ፡” ኢሊ ተበጊሰ። ዕድመ፡ ንዝኾነ ዕድል ኣይህብንዮ፡ ምስ ዝኾነ ኸኣ ቁጻራ ኣይገብርንዮ። ስለዚ፡ “ ዝተጸሕፈ ይነብር፡ ዝተጸንዐ ይበንን፡” ዝብል ምስላ ለባማት ልክዕ ነዚ ህኑነትዚ እዩ ዝገልጽ።

ናይ ኣጋጣሚ ኮይኑ ብዘይ ቁጻራ ሓደ ሰብ ተሌፎን ደወለለይ። እቲ ደዋላይ ዩሱፍ ኢድሪስ ፖሊስዮ ነይሩ። ኣብቲ እዋንቲ፡ ዩሱፍ ናይታ ብሃገራዊ ማሕበር መንእሰያትን ተመሃሮን ኤርትራ እትዳሎ ዝነበረት ብጃንቋ ዓረብ “ኣልነብድ” ብጃንቋ ትግርኛ ድማ “ትርግታ” ዝብል ስም ሒዛ ትሕተም ዝነበረት ጋዜጣ ኣሰናዳኢዮ ነይሩ። ኣብታ ጋዜጣ ጽሑፋት ከበርክት ሓቲቲኒ። ኣነ ድማ ብዘይ ቁጻራ እቲ ግዜ ኣኸሊ ብምባል ከይተዋላወልኩ ሕራይ ኢለዮ። ሓደ ሓደ ዓንቀጻት ክጽሕፍ ተመባጺዐሉ። ብውሽጠይ እቲ ሓሳብ ደስ ኢሉኒ። ምክንያቱ፡ ነቲ ንነዊሕ እዋን ከዋላውለኒን ዕንቅፋት ኮይኑን ዝጸንሐ ሰነ-ኣእምሮይ ፈቲሽ፡ እቲ ኣብ ቅድመይ ተገቲሩ ዝነበረ ዝዚፍ ማዕጸ ተራሕዩ ክኸፈት ተፈለጠኒ። ኣብ ፈጣርያይ ተመርኩስ ቐዳማይ ስጉምቲ ክወስድ ወሰንኩ። ልክዕ ከምቲ ማኣ ጸ ቱንግ፡ “ናይ ሽሕ ማይል ጉዕዞ፡ ብሓንቲ ስጉምቲ ይጅምር፡” ዝበሎ ኣሚን ጉዕዞይ ፈለምኩ።

ካብ ወሰንኩን ጉዕዞ ካብ ፈለምኩን፡ ብመጀመርታ ንክቡር ኣንባቢ ክብሎ ዝደሊ መዘከሪ ኣሎኒ። ንሱ ኸኣ፡ ክጽሕፍ ዝደረኸኒ ቐንዲ ምክንያት፡ መሰልዚ ሓዲሽ ወለዶ ሃገረይ ንምክባርዮ። ምክንያቱ፡ እዚ ዘሎ ይኹን ዝመጽእ ወለዶታት፡ ኩሉ ሓቅታት ክፈልጥን ዕምቄት ናይቲ ህዝቢ ኤርትራ ምእንቲ ሓርነትን ናጽነትን ዘካየዶ ተኣምራታዊ ቃልሲ ክግንዘብን ይግበእዮ ዝብል እምንቶ ስለ ዘሎኒ። ታሪኽ፡ ካብቲ ሓቀኛ ምንጭ ክውሰድ ኣሎዎ። ምንጭ ታሪኽ ብረታዊ ቃልሲ ህዝቢ ኤርትራ ኸኣ፡ እቶም ክሳብ ሎሚ ንክንነብር ዕድል ዝረኽብና ተጋልቲ ኢና። እቶም ክቱር ናይ ምጽሓፍ ድልየት ዘሎዎም ተተባቢዖም ከም ዝጽሕፉ ምግባር ኣገዳሲዮ። ምክንያቱ፡ ምስናድ ታሪኽ ህዝቢ ኤርትራ ሓያልን ድኹምን ጎድንታት ብዘየገድስ፡ ዋላውን ምስ ናይ ውልቀ ሰብ ተመኩሮ ተኣሳሲሩ ይቕረብ፡ ብዝተፈላለዩ መልክዓት ሰነ ጥበብ ክግለጽ ይግባእ።

እዚ ኸኣ ሓላፍነት ናይ ነፍስ ወከፍ ኣባል እዚ ወለዶ እዚዮ። ብዝኾነ ይኹን ምክንያት ካብዚ ሓላፍነትዚ ምህዳም ኣይግባእን። ምክንያቱ ኣብ ኣእምሮ ነፍስ ወከፍና ማእለያ ዘይብሉ ዝርዝራዊ ተዘክሮታትን ደቂቕ ኣፍልጦን ታሪኽ ጉዕዞ ሰውራ ኤርትራ ተኸዚኑ ስለ ዘሎ። ክሳብ ዚ መወዳእታ 20 ክፍለ ዘመን፡ ኣብ ኣፍሪቃ፡ መዳርግቲ ዘይርከቦ ጉዕዞ ሰውራ ኤርትራ፡ ዝዚፍ መኸዘን ተዘክሮታት ከም ዘሎዎ ኣረጋገጸ እፈልጥዮ። ብፍላይ እቶም ኣብ መጀመርታ ሱሳታት ዝነበሩ ዝተፈላለዩ መድረኻት ሰውራን ምዕባለታቱን መሪር መደረኻቱን ዝረኣዩን ክሳብ ምሉእ ዓወት ዝነበሩን ዘለውን ተጋደልቲ ብዙሕ ክበሉዎ ዝኸእሉ ምህላው ዝሰሓት ኣይመስለንን።

እዚ ካብዚ መቐድምዚ ጀሚረ ዝጽሕፎ ዘለኹ መጽሓፍ፡ ከምቶም ናይ ታሪኽ ተመራመርቲ ዘካይድዎ ኣካዳሚያዊ ወይ ኣብ ፍሉይ ኣርእስቲ ዘተኩረ መጽናዕቲ ወይ ድማ ሓቅታት ታሪኽ ከም ዘለዎ ንምስፋር ኣይኮነን። እንታይ ደኣ፡ ተዘክሮታት ብዛዕባ ባዕለይ ኣብ መድረኽ ቃልሲ ዝተማሃርኩዎ ዝተሳተፍኩዎን ዝተመኩርኩዎን ፍጻመታትዮ ክኸውን። ስለዚ፡ ካብቲ ሰፊሕ ባሕሪ ፍጻመታት ሰውራ ቦቲ ብውልቀይ ዝመረጽኩዎ ኣገባብ ኣጸሓሕፉ፡ ውልቃዊ ተመኩሮይ ምስቲ ሓባራዊ ተመኩሮ እናዛመድኩ ኣቕረቡዮ ኣለኹ። እተን ኣብ ህይወተይን ተመኩሮይን፡ ኣብ ገድሊ ዘጋጠሙኒ ኣገደስትን ኣገረምትን ፍጻመታት፡ ንሓድሕደን ዝተኣሳሰራን ዝጸላለዋንየን።

ኣብዚ ኸኣምነሉ ዝግበኣኒ ነገር እንተሎ፡ ኣብቲ ኣነ ዘቐርቦ ተዘክሮታትን ንኣጠማምታይ ዝገልጽ ጽሑፍን ምናልባት ገለ ካብ ብጾተይ ምሳይ ኣይሰማምዑን ይኸኑዮም። ካልኣት ተመሳሳሊ ከም ናተይ ኣረኣኢያ ዘሎዎም ከም ዘለውውን እኣምንየ። ኣብ ኣናብባ ፍጻመታት ታሪኽ ነናትካ ትንታነን ውልቃዊ መረዳኢታን ክህለወካ ናይ ህላወን ህይወትን ባህሪዮ። ነፍስ ወከፍ ሰብ ናቲ ሓሳባትን ኣጠማምታን ክህልዎ መሰሉ ይኹንምበር፡ ናይ ኩሉ ሰብ ኣረኣኢያን ዕላማን ንስልጡን ሓባራዊ ረብሓ ዝዕቅብን ዝከላኸልን ከምኡውን ካብ ዝኾነ ሕማማትን ቅርሕንትን ናጻ ምስ ዝኸውን፡ ኣብ ውሽጢዚ ዝህሉ ፍልልይ ናይ ኣጠማምታ ነቲ ታሪኽ የሀብትሞምበር፡ ጸገም ይፈጥርዮ ዝብል እምንቶ የብለይን።

ኣብዚ ክገጥሞ ወሲነ ዘለኹ ዓውደ ኹናትዚ፡ ፈረስ ተዘክሮታተይ ተወጢሐ፡ ሴፈይ ብርዓይ ኮይኑ ኣብ ሜዳ ጸዓዱ ወረቓቕቲ ክድብልየ። ዝከኣለኒ ላዕልን ታሕትን ክንየየ። ኣቐዲመ ከዘክሮ ዝደሊ ግን፡ እንተ ረሲዐ ወይ ብዘይፍላጥ እንተ ተጋግየ ሃናጺ ርእይቶኹም ክትልግሱለይ እምሕጸን። ምስላ ዓረብ ከም ዝብሎ፡ “ካብ እግሪ መልሓስ ትዕንቀፍ፡ ጅንጉላ ፈረስውን ተግንቂፉ ይጉርበስ፡” ከም ዝበሃል፡ ዝሓሰብኩዎ ክሰምረለይን ብዝግባእ ዛዚመዮ ክኸውንን እትሰፎ።